

Livanlı yazarı, aynı zamanda FələstİN davalısının müdafiəcisi kimi tanınan İlyas Xuri 12 iyul 1948-ci ildə Beyrutda anadan olub. Livan Universitetinin Tarix fakultetində təhsil alan yazarı 1970-ci ildə orantı bitirib. 1973-cü ildə Paris Universitetində Sosial Tarix üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi alıb.

Onun romanları və ədəbi tənqid işləri bir neçə dəfə tərcümə edilib. Xuri, 11 roman, 4 ədəbi resenziya, həmçinin 3 pyes və 2 ssenari müəllifidir.

İlk romanı olan "Əla ʃakət ad-Dairə" ("Dairənin əlaqələri", 1975) ilə o, qabaqcıl müasir Ərəb ədəbiyyatı hərəkatına qoşulub. Onun FələstİN məsələsinə maraqlı 19 yaşından İordaniyadakı qaçqın düşərgəsini ziyarət etdiklənən sonra yaramıb. O vaxtdan sonra, o həm Beyrutdakı FələstİN Araşdırma Mərkəzindəki işi ilə, həm də məqalələri, esseləri və bədii əsərləri ilə fələstiniyin azadlıq və ədalət haqlarını müdafiə edib.

1993-cü ildən 2009-cu ildə qədər Xuri Livanın gündəlik "Ən-Nahar" qəzetinin həftəlik mədəni olası olan "Əl-Mulhaq"ın redaktoru vəzifəsində çalışıb. O, həmçinin ABS-in Nyu-York Universitetində Yaxın Şərqi və İslamşünaslıq professoru kimi fəaliyyət göstərib.

1998-ci ildə "Bab əs-Şəms" ("Güneşin qapısı") kitabına görə "FələstİN" mükafatını alıb və həmin kitab 2000-ci ildə "Le Monde Diplomatique" ("Diplomatik Dünya") qəzetinin ilin kitabı seçilib. 2007-ci ildə isə ədəbi əsərlərinin görə "Əl-Ovays" mükafatına layiq görünlüb.

Fələstiniyin davamlı Nakba'dan (Nakba - 1948-ci ildə fələstiniyin orobərin İsraildən məcburi çıxarılmasty) azıyyət çəkməsi fikri onun işlərinin böyük hissəsini şəhər edən leymotivdir. Nəcəf adlı qadın evli olan Xurinin iki övladı var. Yəzici, qisa süren xəstəlikdən sonra 15 sentyabr 2024-cü ildə, "76 yaşında Beyrutda bir xəstəxanada vəfat edib.

Həm müasir Ərəb mədəniyyətində, həm də ifadə azadlığı və demokratiyənin müdafiəsində mühüm rol oyan mədəni şəhər və ictiyāt xadim kimi tanınan İlyas Xurinin 7 iyun 2007-ci ildə yayılmış müraciətini təqdim edirik.

- Müasir Ərəb ədəbiyyatı ilə bağlı na demək isteyardınız?

- Müasir Ərəb ədəbiyyatı mövzusu çox geniş mövzudur, ona görə nə desək də, az olar. Əvvələ, müasir Ərəb ədəbiyyatı istoriyanın olğu, eləcə də Türk ədəbiyyatı ilə ceyni səviyyəyənə ola bilər. Müasir Ərəb ədəbiyyatı üç məsələdən bəhs edir. Birincisi məsolə, tabii ki, insan haqları, hüquqlarıdır, ikincisi, təhlükə altında olan adat və ononolourumuz, üçüncü məsolə isə, ərob modəniyyətinin bütün dünyaya göstərməkdir.

- Türk ədəbiyyatı ilə Ərəb ədəbiyyatını müqayisə edəndə nələri müşahidə edirsiniz?

- Belə bir müqayisə etməyin yeri belə yoxdur. Çünkü ərob ölkələrində Türk ədo-

Livanlı yazarı: "Mənca, hər kəsin eşidiləcək səsi olmalıdır"

biiyatını, ancaq ingilis və fransız dilinə torcuma olunmuş mətnlərdən tanımış. Fyodor onlar da biz torcuma olunmuş mətnlərdən tanırılar. Bu, albottu ki, kodarlı bir şeydir. Türk və Ərəb mədəniyyətinin 400 illik münasibəti var, düşünmək lazımdır ki, niyə biz ancaq bu yazıçıları tanıymır? Türk ədəbiyyatında böyük yazıçıları var: Nazım Hikmet, Yaşar Kemal, Orxan Pamuk kimi yazıçılar, többi ki, Ərəb ədəbiyyatına böyük töşir göstəriblər. Ərobədən türkəye və ya türkədən orobəyə birbaşa torcuma etmədiyimiz, sadəcə, türkədən ingleşicəyə, oandan sonra orobəyə və ya əksinə torcuna etdiyimiz üçün kodorlonırom. Buna bir həll yolu tapmağı.

- Maraqlıdır, Fələstində hekaya və şeir nə mənəyə gəlir?

- Fələstin mövzusunda kodarlı bir şey var, əslində bunu hamı biliir. 1948-ci ildə işğal olunduğu və bütün fələstiniyilərin öz ölkələrindən qovulduğu üçün torpaqları və Fələstin adı yox oldu. Fələstin artıq xoritoda bir ölkə olaraq mövəced deyil, insanların yatıb oyandalar və gördürükler ki, Fələstin artıq yoxdur. Ona görə də, şair və ya şeir, eləcə də hekaya üçün on vacibi bi adı geri qayıtarıbm. Mahmut Dərvish kimi böyük yazıçılar və şairlər, Fələstin məsələsinə çox böyük töhfələr veriblər. Fələstin xalqı üçün İsraili mihibariböyük məna daşıyır.

- 19 yaşından olanda İordaniyadakı qaçqın düşərgəsini ziyarət etdiniz və bu düşərgə həyatınızda böyük iz buraxdı. İordaniyadakı qaçqın düşərgəsi haqqında nə demək istərdiniz?

- Həm xatırlamaq istəmərim, həm də xatırlamaq istəyim. Xatırlamaq istəmərim, çünkü insan öz ölkəsindən qovulduğunda böyük

ağrılara yaşıyır. Xatırlamaq istəyirəm, çünkü ora gedəndə zülümün, iztrəbinə nə demək olduğunu öyrəndim. Orada bir şey öyrəndim: hamı andırıcı ki, Fələstin kimliyi yenidən mövçed olacaq. Təbii ki, bunun monum həyatında böyük rölu var, həm siyasi, həm də insanı saxlamaqdan fikrimi genişləndirdi və orada otaldı, insan haqlarını müdafiə etməyi öyrəndim. "Güneşin qapısı" romanım orada başlayıb Livan'da davam etdi, 14 dəfə torcuma olunub, amma toosşüf ki, hələ də türkəyə cevirləməyib.

- Siz həm de Beyrutdakı FələstİN Araşdırma Mərkəzində işləyirsiniz. Orada nə işlər görürsünüz?

- Övvolkər belə bir işə möşgül olurdum, indi iso qəzədə işləyirəm.

- Aktivistlik və ziyyət olmaq həyatınızda necə birləşir? Aktivistlik deyəndə, dəha çox mədəni aktivlikləndən danışram.

- Modənə foallıq və ya ictiyāt ziyyət bir mövqə, ya da bir prinsipdir. Modəni bir səs olmalıdır, hor kosin səs olmalıdır. Həkimiyət oleyhinə səs olmalıdır. Mənəcə, hor kosin eşidiləcək səs olmalıdır.

- Bir yazıçı olaraq sülhü necə təsvir edə bilarsınız?

- Ədalət olmadan sülh olmaz, bu faktdır. Əslində sülh ədalətinə sayısında oldo edilir, onun noticosidir. Zülüm un yerde ancaq mühabiribələr olur, buna həmə bilməlidir. Səhəb Yaxın Şərqində gedir, bù zülmün, ya da bu sülhün olmamasının bir səbəbi var: bù, İsrailin Fələstini işğal etməsidir. Sülhün birinci şərti bu işgalə son qoymaqdır.